

KaRam

EĞİTİM DERGİSİ
ARALIK 2021 • SAYI 9

**ÖĞRETMENLER
İÇİN SOSYAL
MEDYADA
ÇOCUK HAKLARI**

**ÇOCUKLARDA
ZORBACA
DAVRANIŞLAR
VE AİLELERE
ÖNERİLER**

**ÖZEL EĞİTİMDE
GÖMÜLÜ ÖĞRETİM**

KADIKÖY REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ E-BÜLTENİ

SAYI 9 - ARALIK 2021

İMTİYAZ SAHİBİ
KADIKÖY REHBERLİK VE ARAŞTIRMA
MERKEZİ ADINA
KURUM MÜDÜRÜ
FİGEN ŞAHİN

YAYIN EKİBİ
ESİN ALKAN
NALAN GÜLER CEYLAN
SAFİYEGÜL GEDİKLİ

TASARIM/DİZGİ
NALAN GÜLER CEYLAN

ADRES
TÜTÜNCÜ MEHMET EFENDİ CAD.
TERCÜMAN ÇIKMAZI NO:7 GÖZTEPE
KADIKÖY/İSTANBUL

02163023352
<http://kadikoyram.meb.k12.tr>

İÇİNDEKİLER

ÇOCUKLARDA
ZORBACA
DAVRANIŞLAR VE
AİLELERE
ÖNERİLER- 3

ÖZEL EĞİTİMDE
GÖMÜLÜ
ÖĞRETİM- 11

ÖĞRETMENLER
İÇİN SOSYAL
MEDYADA
ÇOCUK
HAKLARI- 19

KİTAP KÖŞESİ-24

FİLM KÖŞESİ-28

kadikoy.ram

kadikoyrehberlikvearastirmamerkezi

kadikoy.ram

Kadıköy RAM

ÇOCUKLARDA ZORBACA DAVRANIŞLAR VE AİLELERE ÖNERİLER

Psk. Dan. Esin ALKAN

Akran zorbalığı, tüm dünyada oldukça yaygın olan ve ciddiye alınması gereken önemli bir sorundur. Okul çağında, çocuk ve ergenler arasında saldırganlığın bir türü olan zorbaca davranışlar sıklıkla görülmektedir. Çocuk ve ergenler için içinde yaşadıkları en önemli topluluk akran grubudur. Akranlar en az aile kadar önemli bir yer tutmakta olup, ergenlik döneminde sağlıklı ve tutarlı bir kişilik geliştirilmesinde yardımcı rol oynamaktadır. Ancak akran grupları diğer yandan istenmeyen, onaylanmayan tutum ve davranışlar geliştirilmesine de sebep olabilmektedir.

AKRAN ZORBALIĞI NEDİR?

Akran zorbalığı, bir ya da birden çok öğrencinin, kendilerinden daha güçsüz öğrencileri kasıtlı ve sürekli olarak rahatsız etmesiyle sonuçlanan ve kurbanın kendisini koruyamayacak durumda olduğu bir saldırganlık türüdür.

Zorbalığın Ayırt Edici Özellikleri Nelerdir?

- Kasıtlı olarak zarar verme amacı güden saldırgan davranışlar olması,
- Süreklilik özelliği taşıması,
- Zorba ve kurban arasında güç dengesinin eşit olmaması.

Yapılan araştırmalarda 14 yaşına kadar çocukların kendilerine uygulanan davranışın zorbalık olduğunu ayırt edemedikleri tespit edilmiştir.

Her yedi öğrenciden biri belli bir süre kurban veya zorba olarak bu deneyimi yaşamaktadır.

Zorbalık ve şiddetin dışarıdan kolayca görülebilecek türleri olduğu gibi kolayca görülmeyen türlerinin de olduğu unutulmamalıdır. Örneğin fiziksel olarak diğer öğrencilere şiddet uygulanması kolayca görülebilirken, aşağılama, küçük düşürme, dışlama ve yalnızlaştırma gibi zorbalık türleri bu kadar kolay gözlenmeyebilir.

Zorbalık güçlerin eşit olmamasını gerektirir.

Küçük yaşta ve bedence daha zayıf öğrenciler daha sıklıkla buna maruz kalmaktadır.

ZORBALIK TÜRLERİ NELERDİR?

- 1.Fiziksel Zorbalık:**(Dövme, vurma, itme, eşyalara el koyma vb.)
- 2.Sözel Zorbalık:** (Alay etme, dalga geçme, lakap takma, incitici sözler söyleme vb.)
- 3.Psikolojik Zorbalık:** (Arkadaş çevresinde yok sayma, oyunlarda dışlama, duygusal baskı kurma vb.)
- 4.Cinsel zorbalık:** (Cinsel bölgelere dokunma, sözel olarak cinsel atıfta bulunma vb.)
- 5.Siber zorbalık:** (Sosyal medyada kişiye özel bilgileri yayma, iftira atma, dedikodu yayma vb.)

Zorbaliğa İlişkin Yanlış Algı, İnanç ve Düşünceler...

- Öğrenciler arasındaki zorbalık olayları büyütülecek kadar ciddi değildir...
- Zorbalık büyüme ve gelişmenin doğal bir parçasıdır....
- Başkalarını kızdırmak bazen eğlencelidir...
- Zorbalık yapıldığında bunu yetişkinlere anlatmak ispiyonculuktur.

Zorbalık Davranışı Gösteren Çocuklar:

Yardım edilmezse ileri ki yıllarda da başkalarının üzerindeki güçlerini kötüye kullanmaya devam eder ve başkaları için bir tehdit oluşturabilirler. Soyutlanabilir ve yalnız kalabilirler. Başkalarıyla işbirliğinin yarattığı mutluluk, manevi tatmin gibi olumlu duygulardan yoksun kalabilirler. Bu çocukların sosyal becerilerde ve ilişki kurma biçimlerinde yetersizlik vardır. Empati kurma yeteneğinden yoksundurlar. Saldırganlığın ve çatışmanın yoğun olduğu ailelerden gelmektedirler.

Çocuklar Zorbalık Mağduru Olduklarını Söylemek İstemeyebilir. Bunun Nedenleri:

- Arkadaşlarını kaybetmekten korkuyor olabilir.
- Vereceği isimlerin saklı tutulması konusunda yetişkinlere güvenmiyor olabilir.
- Söylemenin bir işe yaramayacağını düşünebilir.
- Duygularını ifade edemeyebilir.
- Karşı koyamadığı için utanabilir.
- Yapılanın zorbalık olduğunun farkında olmayabilir.
- Kendisini suçlayabilir.
- Hak ettiğini düşünebilir.

Çocuklar Zorbalığı:

Kötü bir şey olduğunu bilmediği için,
Birini taklit ettiği için,
İletişim kurmanın başka yolunu bilmediği için,
Arkadaşlarının teşviki ve sorunlarını saldırganca
dışa vurduğu için yapıyor olabilir.

Mağduriyet Belirtileri

- Bedeninde açıklanamayan morluklar olması
- Eşyalarının kaybolması
- Fazla para isteme ya da evden para çalmaya başlaması (haraç vermek için)
- Harçlığını sürekli kaybetmesi
- Ne sorunu olduğunu söylemek istememesi
- İntihar girişimi

AİLELER NE YAPABİLİR?

Görmezden gelmek zorbalık olaylarını arttıracak ve sonuçlarının yarattığı olumsuz etkilere seyirci kalmak anlamına gelecektir.

Zorbalık Ortaya Çıkmadan Önce

Zaman zaman çocuklarınıza kendisini üzen veya kızdıran arkadaşları olup olmadığını ve bu durumun nasıl olduğunu sorun. Böylece çocuklarınızın zorbalığa kurban veya zorba olarak katılmasını önleyebilirsiniz.

Çocuklarınızın diğer arkadaşlarının yanında popüler olması yönündeki arzularınızı, çocuklarınıza yansıtmaktan kaçının.

Çocuklarınızla daha fazla ortak zaman geçirin, onları dinleyin ve çocuklarınızla iyi ilişkiler kurun.

Çocuklarınızın telefonda veya internet üzerinden kimlerle arkadaşlık yaptığını takip edin.

Çocuğunuzun arkadaş çevresinde ya da size karşı davranışlarında değişiklik olup olmadığı konusunda dikkatli ve duyarlı olun.

Çocuğunuzla yaşadığı olay karşısında ne hissettiği konusunda sevecen bir biçimde konuşun ve çocuğunuza bu tür durumlarda yetişkinlerden yardım istemeyi öğretin.

Onu kavgaya karşılık vermemesi gerektiği konusunda ikna edin.

Aileler zorbalık olayına hoşgörü yok mesajını çocuklara vermelidir. Tutarlı olmalıdır.

Kurallar ve kurallara uyulmadığında izlenecek yollar açık olmalı. İstisnasız takip edilmelidir.

İletişim becerileri geliştirilmelidir.

Çocuğa okulda gününün nasıl geçtiği küçük bir sohbetle sorulmalıdır.

Saldırgan davranış uygun alana yönlendirilmelidir(sosyal etkinlikler, spor, müzik vb.).

Takım sporları çocuğun kurallara uyma becerilerini geliştirecektir.

Şiddeti model alabileceği yayınlar takip etmesi engellenmelidir.

Aile içi şiddet durumuna tanık olmamasına dikkat edilmelidir.

Ailelerin çocuklarını yetiştirirken güç kullanması çocuğun saldırgan davranışlarını arttırır. Çocuğu yetiştirirken açık kurallar koymak ve sınırlamalar getirmek önemlidir.

Gerekliyse profesyonel destek alınmalıdır.

Çocuğunuz Zorbalık Mağduruyorsa....

Zorbanın ailesi ile birlikte çalışılmalıdır. Okulda bir önleme ve müdahale programı yoksa talep edilmelidir. Okul yolu güvensiz ise önlemler alınmalıdır. Çocuk çekingen ve güvensiz ise bununla ilgili çalışılmalıdır (Sosyal beceri eğitimi, sosyal aktivitelere katılım teşvik edilmelidir).

Çocuğunuz Zorbalık Olayına Karışmışsa ...

Öncelikle çocuğunuzu dikkatle dinleyin.

Çocuğunuza nasıl yardım edebileceğiniz üzerinde düşünün ve okul ile işbirliği yapın.

Olanak varsa okul dışındaki uzmanlardan da destek alarak çözüm üretmede işbirlikçi yaklaşımları kullanın.

Çocuğunuz zorbalık yapıyorsa, ona bu davranışının nedenini sorun ve sonuçlarını anlatın.

Zorbaca davranışların asla kabul edilmeyeceğini net bir biçimde ifade edin ve bazı ayrıcalıklarına son verin.

YARGILAYICI OLMAYIN

**BİREY, AİLE VE OKUL
DÜZEYİNDE ELE
ALINMALIDIR.**

**ELEŞTİRİLER ÇOCUĞUN
KENDİNİ DAHA DA KÖTÜ
HİSSETMESİNE NEDEN
OLACAKTIR.**

**Çocuğunuz zorbalık olayına tanık olmuşsa bir yetiştiriciye haber
vermesi gerektiğini söyleyin.**

Ona asla bir zorbağı desteklememesi gerektiğini anlatın.

**UNUTMAYIN, ŞİDDET
ÖĞRENİLMİŞ BİR DAVRANIŞTIR.
EĞER OLUMSUZ BİR DAVRANIŞ
ÖĞRENİLMİŞSE OLUMLU BİR
DAVRANIŞI DA ÖĞRETEBİLİRİZ.**

ÖZEL EĞİTİMDE GÖMÜLÜ ÖĞRETİM

Öz.Eğt. Öğrt. Safiyegül GEDİKLİ

Gömülü öğretimde hedef davranışa ilişkin öğretim uygulamaları, devam etmekte olan etkinliklerin içine gömülür. Gömme işlemi gömülü öğretimin temelini oluşturmaktadır. Gömme (embedding), genişletilmesine, değiştirilmesine ya da uygulanmasına rağmen çocuklar için hala anlamlı ve ilginç kalan bir etkinlik ya da olay içinde çocuklara öğretim amaçlarını uygulamak için fırsat verilmesi işlemidir (Bricker ve diğ., 1998).

Gömülü öğretim, bazı açılardan geleneksel ayırık denemelerle öğretim formatına benzemektedir. Örneğin, öğretmen öğretim örneklerinin sunumunu sistematik biçimde kontrol etmekte ve öğretim sürecini hedef davranışların edinimini sağlayacak biçimde şekillendirmektedir. Ancak, gömülü öğretim yönteminde farklı olarak öğretim denemelerinin çok kısa aralıklarla birbiri ardına sunulması yerine ortamda tipik olarak gerçekleşen etkinlikler arasında ya da doğal olarak ortaya çıkan etkiler arası boşluklarda dağıtıldığı görülmektedir (Riesen ve diğ., 2003; Venn, Wolery, Werts, Morris, DeCesare, Cuffs, 1993).

Genellikle okul öncesi eğitim dönemindeki çocuklarla kullanılmakla birlikte; gömülü öğretimin değişik yetersizlik ve yaş gruplarında yer alan çocuklara öğretim yapmakta etkili olduğunu gösteren araştırma bulguları bulunmaktadır.

Venn, Wolery, Werts, Morris, DeCesare ve Cuffs(1993) özel gereksinimleri olan okul öncesi eğitim öğrencilerine akranlarını taklit etme becerisinin öğretiminde gömülü öğretimle sunulan artan bekleme süreli öğretimin etkililiğini belirlemek amacıyla bir araştırma yürütmüşlerdir.

Öğretimin sanatsal etkinlikler içinde gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Araştırmada denekler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, artan bekleme süreli öğretimin sanatsal etkinlikler içinde gömülü öğretimle kullanılması deneklerin akranlarını neredeyse yanılsız bir biçimde taklit edebilmesi ile sonuçlanmıştır. Ayrıca, çalışma sonunda genelleme oturumlarında da (Örneğin, küçük kas becerilerine dayalı etkinliklerde) deneklerin akranlarını daha fazla taklit ettiği belirtilmektedir.

Sewell ve diğ. (1998), gelişimsel yetersizlik gösteren iki okulöncesi eğitim öğrencisine üçer tane olmak üzere toplam altı giyinme becerisinin öğretiminde gömülü öğretimle sunulan eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiğini belirlemek amacıyla bir araştırma yürütmüştür. Çalışmada davranışlar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırma sonunda gömülü öğretimle sunulan eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkili bulunduğu ve deneklerin edinimi izleyen altı hafta sonunda performanslarını %90 doğruluk düzeyiyle korudukları belirtilmektedir.

Gömülü öğretim “çocuklara bireysel hedeflerini ve amaçlarını uygulamak için fırsatlar verildiğinde ve aktivite içeren veya akıllarında kalan anlamlı veya onları ilgilendiren olayları geliştiren, uygulayan veya aktiviteye/olaya adaptasyon sağlayan, bir eğitim prosedürüdür” şeklinde açıklanabilir (Bricker ve diğ., sf. 13). Bu yaklaşım istenilen öğretimi bir aktivitenin içine dikkatlice planlanarak ve uygulanarak gömülmesini gerektirir (Sandall & Schwartz,2000).

Gömülü öğretim kullanılarak, eğitimciler çocukların ilgilerine odaklanabilecek ve sorgu içinde istenilen aktiviteleri geliştirerek gerekli becerileri öğrenmede çocukların (tutarlılık) kararlılıklarını arttırabileceklerdir. Sınıftaki aktiviteler boyunca öğrenilen beceriler elverişli fırsatlar oluştururlar (McBride& Schwartz, 2003; Pretti-Frontczak& Bricker, 2001; Sandall& Schwartz, 2000). Farklı aktivitelerin sınıf içi programlarda kullanılması, gömülü eğitime çocukların katılımlarının genişlemesiyle beraber hedeflenen amaçların kazanılmasını da sağlar (McBride& Schwartz 2003). Gömülü öğretime en genel yaklaşım aktivite-temelli eğitimidir.

Gömülü öğretim, devam eden aktiviteler ve rutinler (Venn ve ark., 1993) dahilinde öğretme stratejilerini uygulamayı ister ve çeşitli doğal ve sosyal çevre yaklaşımlarını içerir (örneğin, aktivite temelli öğretim, Bricker& Cripe, 1992; tesadüfi öğrenme, Hart & Risley, 1978). Gömülü öğretim, öğretme hedefleri için özel olarak düzenlenen, öğretimi planlanmış şartlar altında sunmayı içeren doğrudan öğretim gibi, diğer yaklaşımlara zıt olabilir (Fredrick, Deitz, Bryceland, & Hummel, 2000; McGee, Krantz, & McClannahan, 1985). Gömülü öğretimi savunanlar, geleneksel yaklaşımlarla birleştirilen, gömülü öğretimin çocukların uygun ve motive edilen koşullarda becerilerini daha çok geliştirmelerine imkân verdiğini savunurlar (örneğin; Losardo & Bricker, 1994).

Gömülü öğretim, günlük aktiviteler (örneğin oyun) veya rutinler (örneğin altını bağlamak) içerisine eğitim stratejilerini dâhil etmeyi gerektirmektedir.

Gömülü öğretim, devam eden aktiviteler ve rutinler (Venn ve ark., 1993) dahilinde öğretme stratejilerini uygulamayı ister ve çeşitli doğal ve sosyal çevre yaklaşımlarını içerir (örneğin, aktivite temelli öğretim, Bricker & Cripe, 1992; tesadüfi öğrenme, Hart & Risley, 1978).

Gömülü öğretim stratejilerinin, genç çocuklara dil öğretiminde de kısmen etkili olduğu gösterilmiştir. Örneğin, Hart ve Risley' in çalışmalarında, okul öncesi çocuklarda dezavantaj olmakla birlikte, dilde tesadüfi öğrenmenin etkisi gösterilmiştir. Başlangıçta, bu araştırmacılar tesadüfi öğrenmenin çocukların renk-isim kombinasyonlarını kendiliğinden kullanmaları üzerindeki etkilerini değerlendirmişler ve tesadüfi öğrenmenin geleneksel grup öğrenmesinden daha üstün olduğunu bulmuşlardır (Hart& Risley, 1968).

Daha sonra, tesadüfi öğrenme, okul öncesi çocuklarda cümle birleştirme ile birlikte sıfat-isim ve renk-sıfat-isim kombinasyonlarının kullanımını arttırmada kullanılmıştır (Hart& Risley, 1974,1975).

Sonrasında, büyük bir grup araştırmacı, dildeki gecikmeyi düzeltmek ve önlemek için gömülü öğretim etkilerini değerlendirmeye yöneldiler (Warren& Yoder, 1997). Örneğin, McGee ve arkadaşları otizm spektrumu olan çocuklarda yenilikçi ve etkileyici dili arttırmak için gömülü öğretimin etkili strateji olduğunu gösterdiler(McGee, Krantz, Mason, & McClannahan, 1983; McGee, Krantz, & McClannahan, 1985; McGee, Krantz, & McClannahan, 1986).

Sonuç olarak, bu araştırmacılar tesadüfi yaklaşımın, geleneksel ve daha kalıplaşmış öğretim yöntemi ile birleştirildiği zaman spontane dil kullanımını arttırdığını buldular (McGee ve diğ., 1985).

Bununla birlikte, gömülü öğretimin etkileri üzerine yapılan araştırmaların çoğu dil edinimi üzerine odaklanmış, bu stratejileri tabii ki diğer önemli yetenekler içinde başarıyla uygulanmıştır. Örneğin, Daugherty, Grisham-Brown and Hemmeter (2001) objeleri saymada (Örneğin, yapboz parçaları, bloklar) geri kalmış 3 okul öncesi çocuğuna devam eden aktiviteleri süresince ertelenmiş hazır olan, hemen uygulanan modeli kullanarak öğretiler.

Venn & diğ. (1993) benzer bir tekniği taklit yeteneğini arttırmak için okul öncesi çağındaki gelişimsel yetersizliği olan çocuklara, devam eden sanat aktivitelerinde gömülü öğretime hazır öğretmenlerle kullandılar. Benzer şekilde, Wolery, Leslie, Caldwell, Snyder, and Morgante (2002) ile çalışan öğretmenler 3 çocuğa günlük kamplarda gömülü öğretimle belirli zaman aralığında, sayıları, kelimeleri okumak ve çarpma problemlerini tamamlamak için öğretiler.

Schepis, Reid, Ownbey, and Parsons (2001), yetersizliği bulunan çocuklarda gömülü öğretimin kullanılmasını desteklediler. Eğitim, yazılı ve bireyselleştirilmiş sınıf içi örnekler ve rol oynama aktivitelerinin izlenimleri takip eden sözel öğretimden oluşur. Uygulamanın doğruluğundaki geri bildirim öğretimin her aşaması boyunca gözlemleyerek hemen belirlenmiştir.

Gömülü öğretim, öğretmenlerin performansında ilerleme ve çocuklarda güven artışı sağlamıştır.. Bununla birlikte, Mudd ve Wolery(1987) ve Schepis ve ark. (2001), çalışmalarında müdahalelerin tüm bileşenleri eş zamanlı olarak kullanıldığından dolayı hangi müdahalelerin yapılacağına açıklanması mümkün değildir.

Görüldüğü gibi, gömülü öğretimin gelişimsel yetersizlik gösteren çocuklara tek basamaklı ve zincirleme beceri öğretiminde etkililiğini gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Bununla birlikte, gömülü öğretimin gelişimsel yetersizlik gösteren çocuklarla ilgili alan yazında son yıllarda daha yoğun biçimde yer almaya başladığı; bu konuda yürütülmüş araştırma sayısının giderek artış gösterdiği bilinmektedir. Bununla birlikte, gömülü öğretimin değişik yaş ve yetersizlik gruplarından çocuklara öğretim yaparken etkililik ve verimliliğini belirlemeye yönelik araştırma gereksiniminin devam ettiği belirtilmektedir (Daugherty ve diğ., 2001; Wolery ve diğ., 2002).

KAYNAKÇA

- Bricker, D.,& Cripe, J. (1992). An activity-based approach to early intervention. Baltimore, MD: Brookes.
- Bricker, D., Pretti-Frontczak, K., & McComas, N. (1998). An activity-based approach to early intervention (2nd ed.). Baltimore, MD: Brookes.
- Daugherty, S., Grisham-Brown, J., & Hemmeter, M. L. (2001). The effects of embedded skill instruction on the acquisition of target and nontarget skills in preschoolers with developmental delays. *Topics in Early Childhood Special Education*, 21(4), 213-221.
- Fredrick, L. D., Deitz, S. M., Bryceland, J. A., & Hummel, J. H. (2000). *Behavior analysis, education, and effective schooling*. Reno, NV: Context Press.
- Hart, B. M., & Risley, T. R. (1968). Establishing the use of descriptive adjectives in the spontaneous speech of disadvantaged children. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 1(2), 109-120
- Hart, B. M., & Risley, T. R. (1974). Using preschool materials to modify the language of disadvantaged children. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 7(2),243-256
- Hart, B. M., & Risley, T. R. (1975). Incidental teaching of language in the preschool. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 8(4), 411-420.

- Hart, B. and T. R. Risley. (1978). Promoting Productive Language through Incidental Teaching. *Education and Urban Society*, 10, 407-429.
- Losardo, A., & Bricker, D. (1994). Activity-based intervention and direct instruction: A comparison study. *American Journal on Mental Retardation*, 98(6), 744-765.
- McBride, B.J. and Schwartz, I.S. (2003), Effects of teaching early interventionists to use discrete trials during ongoing classroom activities, *Topics in Early Childhood Special Education*; Spring 2003; 23, 1; Career and Technical Education pg. 5.
- McGee, G.G., Krantz, P.J., Mason, D. ve McClannahan, L.E. (1983). A modified incidental-teaching procedure for autistic youth: acquisition and generalization of receptive object labels. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 16 (.3), 329-338.
- McGee GG, Krantz PJ, McClannahan LE.(1985), The facilitative effects of incidental teaching on preposition use by autistic children. *J Appl Behav Anal.* 1985 Spring;18(1):17-31.
- McGee, G., Krantz , P.J. , LYNN, A., McClannahan, L.E. (1986). An Extension Of Incidental Teaching Procedures To Reading Instruction For Autistic Children. *Journal of Applied Behavior Analysis*. Sayi.19. No.2. 147-157.
- Mudd , J. M. & Wolery, M. (1987). Training Head Start teachers to use incidental teaching. *Journal of Early Intervention*, 11(2), 124-133
- Pretti-Frontczak, K., & Bricker, D. (2001). Use of embedding strategy during daily activities by early childhood education and early childhood special education teachers. *Infant-Toddler Intervention* 11(2), 11-128.
- Riesen, T., McDonnell, J., Johnson, J. W., Polychronis, S., & Jameson, M. (2003). A comparison of constant time delay and simultaneous prompting within embedded instruction in general education classes with students with moderate to severe disabilities. *Journal of Behavioral Education*, 12(4), 241-259.
- Sandall, S. , McLean, M.E. , & Smith, B.J. (2000). DEC recommended practices in early intervention early childhood special education. Longmont, CO: Sopris West.
- Schepis, M. M., Reid, D. H., Ownbey, J. & Parsons, M. B. (2001). Training Support Staff To Embed Teaching Within Natural Routines Of Young Children With Disabilities In An Inclusive Preschool. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 34, 313-327.
- Sewell, T. J., Collins, B. C. Hemmeter, M. L., & Schuster, J. W. (1998). Using simultaneous prompting within an activity-based format to teach dressing skills to preschoolers with developmental delays. *Journal of Early Intervention*, 21, 132-145.
- Venn, Wolery, Werts, Morris, Cesare, Cuffs. (1993). Embedding instruction in art activities to teach preschoolers with disabilities to imitate their peers. *Early Childhood Research Quarterly*, Volume 8, Issue 3, 1993, Pages 277-294.
- Warren, S.F. , & Yoder, P.J. (1997). Emerging model of communication and language intervention . *Mental Retardation and Development Disabilities Research Reviews*, 3, 358-362.
- Wolery, M., Anthony, L., Caldwell, N. K., Snyder, E. D., & Morgante, J. D. (2002). Embedding and distributing constant time delay in circle time and transitions. *Topics in Early Childhood Special Education*, 22, 14-25.

**ÖĞRETMENLER
İÇİN
SOSYAL
MEDYADA
ÇOCUK HAKLARI**

Hazırlayan: Bilişim Teknolojicileri Eğitimcileri Derneği

Çocuklara ait çoklu ortam ürünleri (fotoğraf, video, çizim vb.) paylaşılabilir mi?

Paylaşım yapılabilmesi için izin alınması gerekli midir? Çocukların da toplumsal yasama katılma hakları vardır. Çocukların görünmez olmaları beklenemez. Öte yandan sosyal medya paylaşımları, bilişim hukuku, medeni hukuk, ceza hukuku, fikrî ve sınai haklar hukuku gibi birçok hukuk dalının kapsama alanına girmektedir. Çocuklara ait çoklu ortam ürünlerinin paylaşılması değil, “Okullarda Sosyal Medyanın Kullanılması” konulu MEB 2017/12 genelgesinde bahsi geçtiği şekilde “hukuka aykırı” olarak paylaşılması, ilgililerce gereken önlemlerin alınmasını gerektirmektedir.

Paylaşım yapılabilmesi için izin alınması gerekli midir?

Çocukların da toplumsal yasama katılma hakları vardır. Çocukların görünmez olmaları beklenemez. Öte yandan sosyal medya paylaşımları, bilişim hukuku, medeni hukuk, ceza hukuku, fikrî ve sınai haklar hukuku gibi birçok hukuk dalının kapsama alanına girmektedir. Çocuklara ait çoklu ortam ürünlerinin paylaşılması değil, “Okullarda Sosyal Medyanın Kullanılması” konulu MEB 2017/12 genelgesinde bahsi geçtiği şekilde “hukuka aykırı” olarak paylaşılması, ilgililerce gereken önlemlerin alınmasını gerektirmektedir. Hem çocuk hem de velisi/vasisi bilgilendirildikten yani aydınlatıldıktan sonra izin alınmalıdır. “Açık Rıza Onayı, Aydınlatılmış Onam Formu, Sosyal Medya İzin Belgesi” şeklinde düzenlenen bu belgeler, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamına uygun şekilde, kaydın hangi amaçla yapıldığını, kimler tarafından ne amaçla kullanılacağını, nasıl saklanacağını ve gerektiğinde nasıl imha edileceğini içermek durumundadır. Ayrıca kişiye sıkı suretle bağlı bir hak olduğu için, görüş oluşturma yeteneğine sahip “çocuğun da onayı” gerekmektedir. Veli grupları gibi kapalı mesajlaşma ortamlarında grup üyelerinin bu hassasiyetler konusunda bilgilendirilmesi aynı şekilde önem arz etmektedir.

Ne tür ürünler ve içerikler paylaşılabilir?

Paylaşımlarda “çocuğun yararını gözetme” ilkesi esas alınmalıdır. Beğeni toplama, takipçi arttırma, bağış kazanma, etkileşim alma, reklam ya da tanıtım gibi amaçlarla paylaşımında bulunulduğunda “çocuk istismarı” söz konusu olacaktır. Çocukların çalışma ve ürünlerinin, ders etkinliklerinin, toplu alanlarda veya törenlerde geniş açıdan çekilen genel fotoğraflarının ve çocuğun toplumsal rolünü güçlendiren içeriklerin paylaşımına daha uygun olduğu, çocukların yüzünün tanınır şekilde gözüktüğü fotoğrafların paylaşımında imtina etmek gerektiği, Avrupa Birliği vb. kaynaklı yürütülen projelerde bu konuda sıkı kurallar uygulandığı dikkate alınmalıdır.

Paylaşımların olası riskleri nelerdir?

Kişilik hakları ve mahremiyet ihlalleri, paylaşılan içeriklerin kötü niyetli kişilerin eline geçmesi, içeriklerin ticari amaçlı kullanılması, çocuk istismarı, telif hakları ihlalleri, unutulma hakkının uygulanamaması gibi hukuki risklerin yanı sıra paylaşımlar, psikolojik, etik vb. açılardan değerlendirilmelidir. Çocuğun utanma, küçük düşme, rencide olma, siber zorbalığa maruz kalma gibi kişilik gelişimi açısından olumsuz durumlarla karşı karşıya kalması gibi psikolojik, ya da paylaşılan projenin başka biri tarafından kullanılması gibi etik sıkıntılar yaşanabilir. Ayrıca paylaşımlarda sosyal medyanın, asparagas haber, dezenformasyon, algı yönetimi, itibarsızlaştırma, manipülasyon, sahtekarlık, yanlış rol modeller/fenomenler oluşturma, hakikat ötesi, dolandırıcılık, çarpıtma vb. durumlara açık bir mecra olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Çocuklar sosyal medyada nasıl yer alabilirler?

Birey olarak gelişim sürecinde, sosyal bir varlık olan çocuklarımız çevreyi tanıma, iletişim kurma, ait olma, kabul görme, takdir edilme gibi temel ihtiyaçları gereği sosyal medya ortamlarında varlık göstereceklerdir. Gerçek dünyada olduğu gibi, sanal dünyadaki bilgi ve becerileri geliştirmek aile ve öğretmenlerin yükümlülüğüdür. Dijital okur-yazarlık gibi bilişim alanındaki eğitimler ile öğrencilerin yeterliliklerinin geliştirilmek, ardından korumak, kollamak ve takibini yapmak yetişkinlerin sorumluluğudur. Sosyal medya paylaşımları ile sanal dünyaya bırakılacak “dijital ayak izleri” nin ilerleyen dönemlerde kişilik hakkı ihlaline yol açabileceği unutulmamalıdır.

Dijital ayak izlerinin silinmesi mümkün müdür?

Geçmişte bırakılan dijital ayak izleri çocuğun kişilik haklarını ihlal ediyor ya da istismara sebep oluyorsa “unutulma hakkı” başvurusunda bulunulabilir. Arama sonuçlarının indeksten çıkarılması için öncelikle arama motorlarına başvuru yapılmalı, taleplerin reddedilmesi veya başvuru sahibine cevap verilmemesi halinde ilgili kişilerce ihlal bildirimleri ve şikayet başvuruları yapılmalıdır.

Sosyal medyada çocuk hakkı ihlallerine ilişkin nereden yardım alınabilir?

<https://www.internetyardim.org.tr/sosyal-ag-platformlari>

<https://internet.btk.gov.tr/ozel-hayatin-gizlilikinin-ihlaline-yonelik-bireysel-basvuru>

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5362/Veri-Ihlali-Bildirimi>

<https://www.ihbarweb.org.tr/>

<https://www.guvenliweb.org.tr/sosyal-medya-rehberi>

<https://www.guvenliweb.org.tr/>

<https://www.internetyardim.org.tr/>

<https://internet.btk.gov.tr/>

Alo 141 Çağrı Merkezi

Ekler

MEB Okullarda Sosyal Medyanın Kullanılması 2017/12 Genelgesi <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1833.pdf>

MEB Kurumsal Sosyal Medya Kullanım Kılavuzu https://basinmus.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_04/12123508_Sosyal_Medya_KYlavuzu.pdf

MEB Basın ve Halkla İlişkiler Şubelerinin Görev Yetki ve Sorumluluklarına İlişkin Yönerge

Ek: 3 Açık Rıza Onam Formu

<http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/2043.pdf>

Kamu Görevlileri Etik Kurulu Sosyal Medya Etik İlkeleri

<https://www.etik.gov.tr/kamu-gorevlilerinin-sosyal-medya-kullaniminda-gozetmesi-gereken-etik-ilkeler/>

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 20/11/1989 tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi

<https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fmebtedernegi>

Bilişim Teknolojileri
Eğitimcileri Derneği

www.bte.org.tr

KİTAP KÖŞESİ

**Aralık sayısı kitap önerileri ve
tanıtımları:**

-DEDEMİN ADASI

-ÇİZGİLİ PİJAMALI ÇOCUK

- NEDEN ÇOCUK KİTAPLARI OKUMALIYIZ

(NE KADAR BÜYÜK VE BİLGE OLURSAK OLALIM)

Dedemin Adası

Sid'in dedesi, evlerinin çok yakınında oturur ve Sid ne zaman istese dedesinin evine gider. Bir gün Sid, yaşlı adamı evin çatı katında bulur. Dedesi onu büyük metal bir kapının ardına saklanmış gizli bir dünyada yolculuğa davet eder ve böylece birlikte hayvanlarla dolu yemyeşil bir adaya giderler. Eve dönüş vakti gelmiştir, ama Sid'in dedesini adada bırakması gerekecektir...

Dünyaca ünlü yazar-çizerden, bir aile büyüğünü kaybetmeyi konu alan bu resimli kitap, hassas bir temayı yumuşacık bir öykü ile anlatıyor. Sevdiklerimizin ne kadar uzağa da gitseler hep yakınlarımızda olduğunu gösteren, ödüllü bir eser.

- 2015 SAİNSBURY YILIN ÇOCUK KİTABI ÖDÜLÜ
- 2015 AOI ULUSLARARASI İLLÜSTRASYON ÖDÜLÜ
- KATE GREENWAY ÖDÜLÜ ADAYI

Çeviren: Oğuzhan Aydın
Redhouse Kidz Yayınları

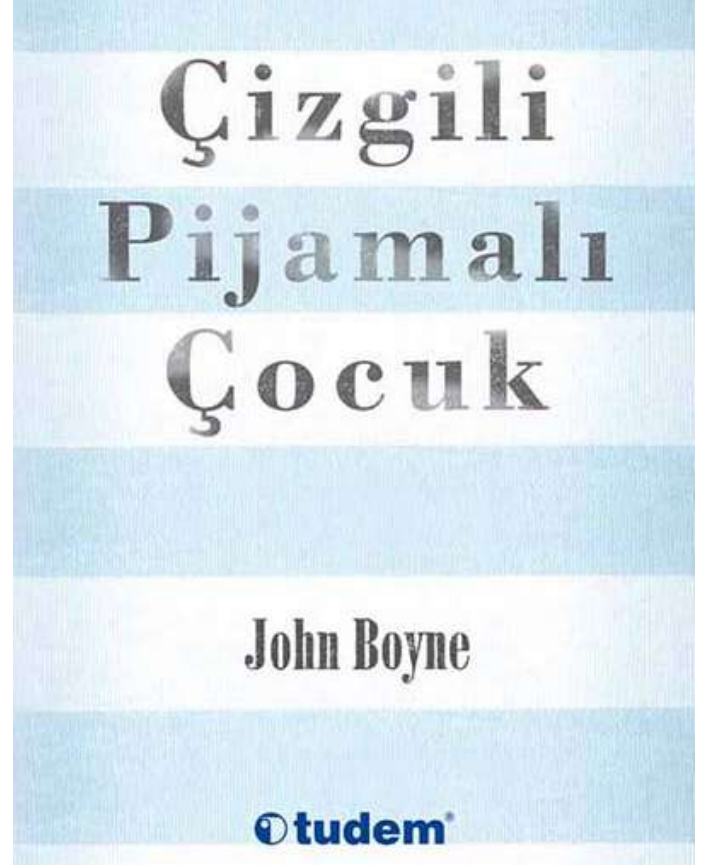
Çizgili Pijamalı Çocuk

Yazan: John Boyne

Savaşın ortasında kalan bir Alman ve bir Yahudi çocuğun masum arkadaşlıklarının anlatıldığı roman, sizin de kalbinize dokunacak. Yalnızca çocukların değil her yaşta insanın mutlaka okuması gereken Çizgili Pijamalı Çocuk, kitaplığınızda mutlaka bulunması gereken eserler arasında...

Berlin'den Savaşın Kalbine Uzanan Bir Hikaye Bruno, henüz dokuz yaşındadır. Annesi, babası ve Gretel adındaki ablası ile birlikte Berlin'de büyük bir evde yaşar. İkinci Dünya Savaşı'nın sürdüğü o yıllarda Almanya'da Führer hüküm sürmektedir. Bruno'nun babası ise bir Nazi subayıdır. Bruno, bir gün akşam yemeğinde Führer'i evlerinde ağırlayacaklarını öğrenir. Bu, o ve ev ahalisi için oldukça heyecan vericidir; çünkü söylenilenlere göre Führer önemli bir kişidir. O akşam yemeğinde ise Bruno'nun babası terfi alır. Bu durum, oldukça sevindirici bir haber olsa da Bruno için değildir. Çünkü ailenin Auschwitz'e taşınması gerekmektedir. Bu da Bruno'nun çok sevdiği evinden ve arkadaşlarından ayrılması anlamına gelir.

Yeni ev, Bruno için oldukça sıkıcıdır. Evlerinin etrafında askerler dışında hiçbir ev yoktur. Bruno ise askerlerden nefret etmektedir.

12 yaşındaki ablasıyla birlikte Bruno, Berlin'e büyük bir özlem duyar. Bir gün Bruno, camdan bakarken tel örgülerin ardındaki çizgili pijamalı adamları ve çocukları fark eder. Babasına onların kim olduğunu sorduğunda Yahudi oldukları yanıtını alır. İçindeki merakı yenik düşen Bruno, bir öğle saatinde tel örgü boyunca bir gezintiye çıkar. Bu gezinti, daha sonraları çok seveceği arkadaşı Schmuël ile tanışmasına vesile olacaktır.

Çeviren: Tayfun Törüner, Tülin Törüner
TUDEM Yayınları

NEDEN ÇOCUK KİTAPLARI OKUMALIYIZ (NE KADAR BÜYÜK VE BİLGE OLURSAK OLALIM)

Yazan: Katherine Rundell

“Çoğu yetişkin, okuma sürecinin tek yönlü işlemesi gerektiğini düşünür zira bunun aksi gerileme, olgunlukta geriye gitme olarak görülür. Önce PeterveJane denen çift başlı canavarı, ardından Narnia’yı aşip Patrick Ness ile devam edersiniz... Derken yetişkin edebiyatına geçerek zafer kazanır, sonra da hep orada kalır, bir daha asla geriye dönüp bakmazsınız çünkü geriye bakmak mevki kaybetmek demektir.

Ama insan yüreği tren gibi düz bir hatta ilerlemez. Okuma serüveni böyle bir şey değil, en azından benimkisi böyle değildi. Çocuk edebiyatını iskartaya çıkarırsak, yetişkin gözüyle okuduğumuzda farklı bir simya yakalayacağımız zenginliklerle dolu bir mücevher kutusunu iskartaya çıkarmış oluruz.”

Çeviren: Şiirsel TAŞ
'domingo

FİLM KÖŞESİ

ARALIK SAYISI FİLM ÖNERİLERİ VE TANITIMLARI:

-Bulut Çocuk

-CENNETİN RENGİ

BULUT ÇOCUK

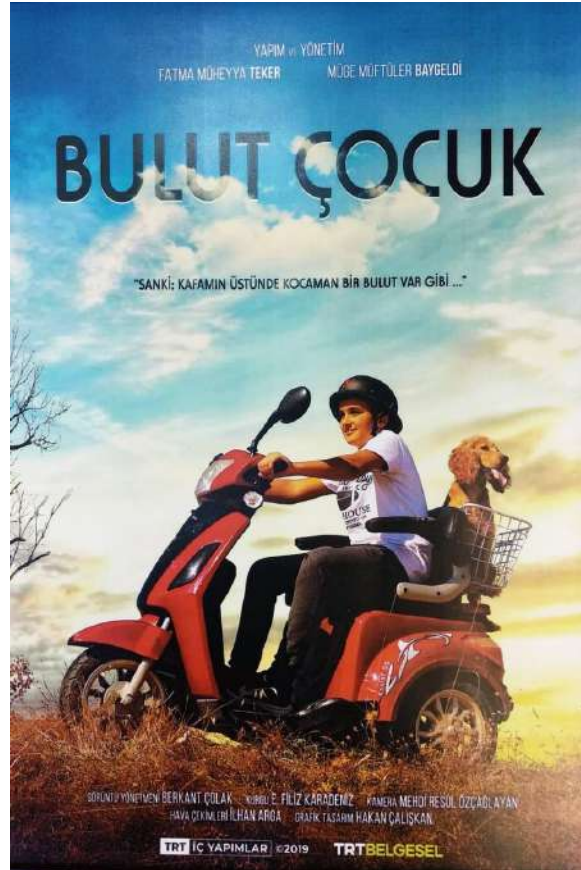
Ülke: Türkiye

Kategori: Belgesel

Vizyon Tarihi: 2019

Yapım-Yönetim: Fatma Müheyya Teker

Müge Müftüler Baygeldi

“Sanki kafamın üstünde kocaman bir bulut var gibi...” 11 yaşındaki disleksisi olan Çınar Aslım’ın azim dolu mücadelesi ve başarılı yaşam öyküsünün ele alındığı Bulut Çocuk belgeselinde; Çınar’ın eğitim hayatında karşılaştığı güçlüklerle, sosyal yaşamındaki zorluklara, hastalığın teşhisine, ailenin Çınar’a olan yaklaşımına, tedavi sürecine ve tedavinin ardından yaşamındaki değişikliklere yer veriliyor. Disleksi, normal ve normal üstü zekaya sahip bireylerde karşılaşılan, doğuştan gelen bir öğrenme farklılığıdır. Ülkemizdeki son verilere göre her 5 çocuktan birine disleksi tanısı konmaktadır. Disleksinin herhangi bir ilaç tedavisi yoktur. Ancak erken teşhis ve özel eğitimle dislektik bireyler her alanda başarılı olabilir.

<https://www.trtbelgesel.com.tr/insan-hikayeleri/bulut-cocuk/bulut-cocuk-or-trt-belgesel-128126>

CENNETİN RENGİ

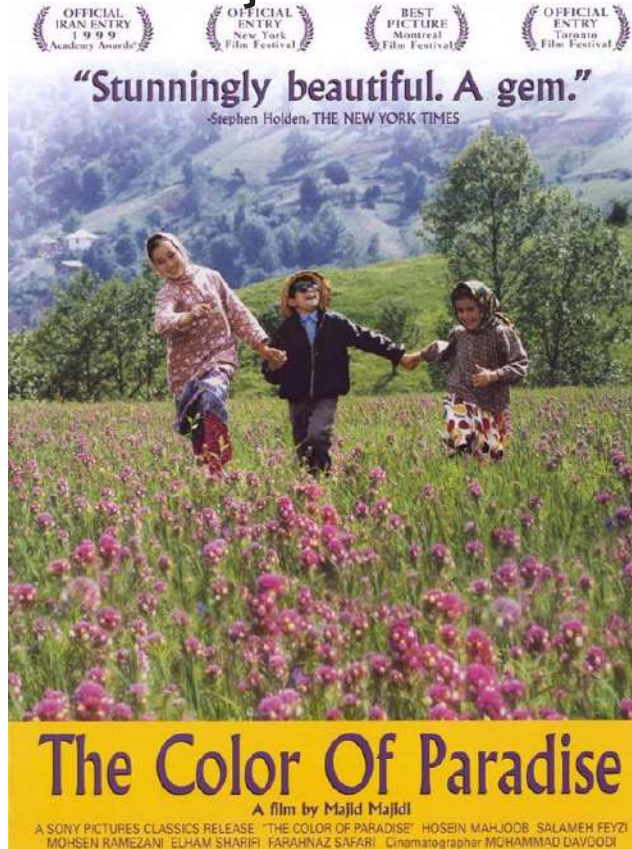
Ülke: İran

Kategori: Dram, Aile

Vizyon Tarihi: 1999

Yönetmen: Majid Majidi

Yaş sınırı: 12+

Küçük Muhammed, Tahran'daki bir görme engelliler okulunda yatılı olarak eğitim görmektedir. Görme engelli olarak doğmuştur ve çevresindeki dünyayı dokunarak ve işiterek anlamaya çalışmaktadır. Okulu yazın tatile girdiğinde babası onu almak ve köyüne götürmek üzere okula gelir. Muhammed'in annesi ölmüştür ve babası yeni bir evlilik planlamaktadır. Engelli bir çocuğun evlilik planlarını bozacağından endişelenen baba sürekli olarak ondan kurtulmak için çareler arar. Köyde ise Muhammed'i yazı birlikte geçirecekleri sevecen iki kız kardeş ve yaşlı ninesi beklemektedir. Ama babası Muhammed'i kör bir marangozun yanına bırakarak evinden uzaklaştırır. Muhammed derin bir hayal kırıklığı yaşıyordur.

<https://www.cocuklasinema.com/film-detay/cennetin-rengi-292>